DOBILAS
Panevėžio lopšelis darželis

Panevėžio lopšelio-darželio „Dobilas“ ikimokyklinio ugdymo programa

PATVIRTINTA
Panevėžio lopšelio-darželio „Dobilas“ direktoriaus 2025 m. birželio 10 d. įsakymu Nr.V1-58

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie švietimo įstaigą:

Švietimo tiekėjo pavadinimas: **Panevėžio lopšelis-darželis „Dobilas“.**
Trumpasis pavadinimas: **Lopšelis-darželis „Dobilas“.**
Teisinė forma: **Panevėžio miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga**.
Grupė**: Ikimokyklinio ugdymo mokykla.**
Veiklos pradžia: **1978 m. sausio 1 d.**
Teikiamos paslaugos: **ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.**
Ugdymo(si) kalba: **lietuvių.**
Ugdymo(si) forma: **dieninė/ savaitinė.**
Įstaigos kodas: **190416490.**
Adresas: **Karžygių g. 5, Panevėžys, 35196.**

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si). Panevėžio lopšelyje-darželyje „Dobilas“ ugdymo procesas grindžiamas šiuolaikišku ir pagarbiu požiūriu į vaiką – kaip į unikalią, aktyvią, besiformuojančią asmenybę, turinčią savitą raidą, poreikius, interesus ir patirtį. Vaikas yra ne pasyvus žinių gavėjas, o aktyvus kūrėjas, ieškantis prasmės, tyrinėjantis pasaulį jam būdingais būdais ir tempu.

Darželio pedagogai tiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, todėl siekia sudaryti tokias sąlygas, kurios skatintų vaiko prigimtinių galių plėtotę, skatintų iniciatyvą ir individualumą. Vaiko asmeninė pažanga yra svarbiau už standartizuotą rezultatą – todėl pripažįstama vaikų pasiekimų įvairovė, raidų skirtumai bei mokymosi tempų savitumas.

Vaikystėje vykstantys raidos procesai – spartūs ir netolygūs, todėl ugdymas orientuojamas į visuminį vaiko vystymąsi. Fizinis, emocinis, socialinis ir pažintinis ugdymas yra nedalomos ugdymo(si) dalys. Vaikai mokosi veikiant – per žaidimą, patirtį, kūrybą, refleksiją ir sąveiką su aplinka. Jie atranda, tyrinėja, kuria ir mokosi natūraliu būdu.

Didelę reikšmę teikiame dialogiškumui ir bendravimui – vaiko sąveika su bendraamžiais ir suaugusiaisiais yra viena svarbiausių ugdymosi varomųjų jėgų. Vaikai mokosi iš kitų ir kartu su kitais, konstruodami bendras prasmės ir pažinimo formas. Ugdymosi procesas skatina gebėjimą išklausyti, įsitraukti, dalintis nuomone bei priimti kitokį požiūrį.

Vaikų ugdymuisi svarbios aplinkos sąlygos. Darželyje kuriamos ugdančios, estetiškos, saugios ir tyrinėjimui palankios erdvės, kurios įgalina vaiką veikti savarankiškai, pasirinkti, spręsti, klausti ir klysti. Į aplinką žiūrime kaip į trečiąjį ugdytoją, kuris natūraliai kviečia vaiką tyrinėti pasaulį jam suprantamu būdu.

Vaikai kasdien patiria žaismingą, kūrybingą ugdymąsi, paremtą jų pačių idėjomis ir interesais. Mokytojai, stebėdami vaikų poreikius ir iniciatyvas, pritaiko veiklas ir ugdymo turinį taip, kad jis būtų aktualus, prasmingas ir atitiktų vaiko raidos tarpsnį.

Vaiko ugdymasis darželyje suprantamas kaip nuolatinis jo vidinių galių augimas, grindžiamas pagarba vaiko asmenybei ir pasitikėjimu jo gebėjimu mokytis. Tikime, kad kiekvienas vaikas yra kūrėjas, ieškotojas ir atradėjas – o mūsų, suaugusiųjų, pareiga yra būti šalia kaip jautriems palydovams ir įkvėpėjams.

Svarbiausios programos kryptys. Ikimokyklinio ugdymo programa grindžiama šiuolaikinėmis edukologinėmis teorijomis ir pažangiais ugdymo(si) principais. Vaiko raida ir ugdymas suprantami visumiškai – kaip vieninga pažintinių, emocinių, socialinių, kūrybinių ir fizinių galių sąveika. Pagrindą sudaro visuminis ugdymas, kuris leidžia vaikui augti autentiškai ir darniai, atsižvelgiant į jo individualius poreikius, gebėjimus ir patirtį.

Svarbus vaidmuo tenka universalaus dizaino mokymuisi (UDM) įtraukaus ugdymo organizavimo prieigai – ugdymo procesas planuojamas taip, kad kiekvienas vaikas turėtų lygias galimybes mokytis pagal savo galias, gebėjimus ir būdus. Taikomi įvairūs metodai, priemonės, išraiškos ir įsitraukimo būdai, siekiant užtikrinti prieinamą, įtraukią ir į vaiką orientuotą ugdymo aplinką.

Programoje vadovaujamasi žaidimo ir patirtinės veiklos svarba – žaidimas laikomas natūraliausia ir efektyviausia ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi forma. Per žaidimą ir patyrimus vaikai atranda, bando, klysta ir kuria prasmę, įtvirtina žinias, ugdosi socialinius, emocinius bei pažintinius gebėjimus.

Į ugdymo procesą integruojami STREAM (mokslas, technologijos, skaitymas ir rašymas inžinerija, menas, matematika) elementai, kurie skatina vaikų smalsumą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, kūrybiškumą ir kritinį mąstymą. Remiamasi J. A. Ramaley (2001), Pang & Good (2000) ir kitų tyrėjų požiūriais į tarpdisciplininį mokymąsi.

Taip pat atsižvelgiama į socialinės kognityvinės teorijos (A. Bandura) principus – pabrėžiamas mokymasis per stebėjimą, modeliavimą, socialinę sąveiką bei pasitikėjimo savimi ugdymas. Vaikų emocinė gerovė, socialiniai ryšiai ir savivertė laikomi esminėmis sėkmingo ugdymo prielaidomis.

Ugdymas grindžiamas vaikų pasiekimų ir ugdymo(si) sričių visuma. Ugdymo procesas orientuotas į tai, kad būtų nuosekliai stebima vaiko pažanga, remiantis amžių atitinkančiais pasiekimų lygiais ir ugdymo(si) sričių dermėmis.

Darželis išsiskiria kryptingu, integruotu ugdymo procesu, kuriame darniai dera:

- **STREAM ugdymas:** skatinamas vaikų smalsumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas ir kritinis mąstymas. Įgyvendinamos STREAM veiklos, projektai, remiamasi integraliu ugdymu.
- **Socialinis-emocinis ugdymas:** kuriama emociškai saugi aplinka, ugdomas empatijos jausmas, pagarba ir atsakomybė, mokoma atpažinti ir įvardyti jausmus, stiprinami socialiniai įgūdžiai.
- **Fizinis aktyvumas:** kasdien taikomos aktyvios judėjimo formos, taikoma lauko pedagogika, akcentuojama fizinės, emocinės ir socialinės sveikatos dermė.

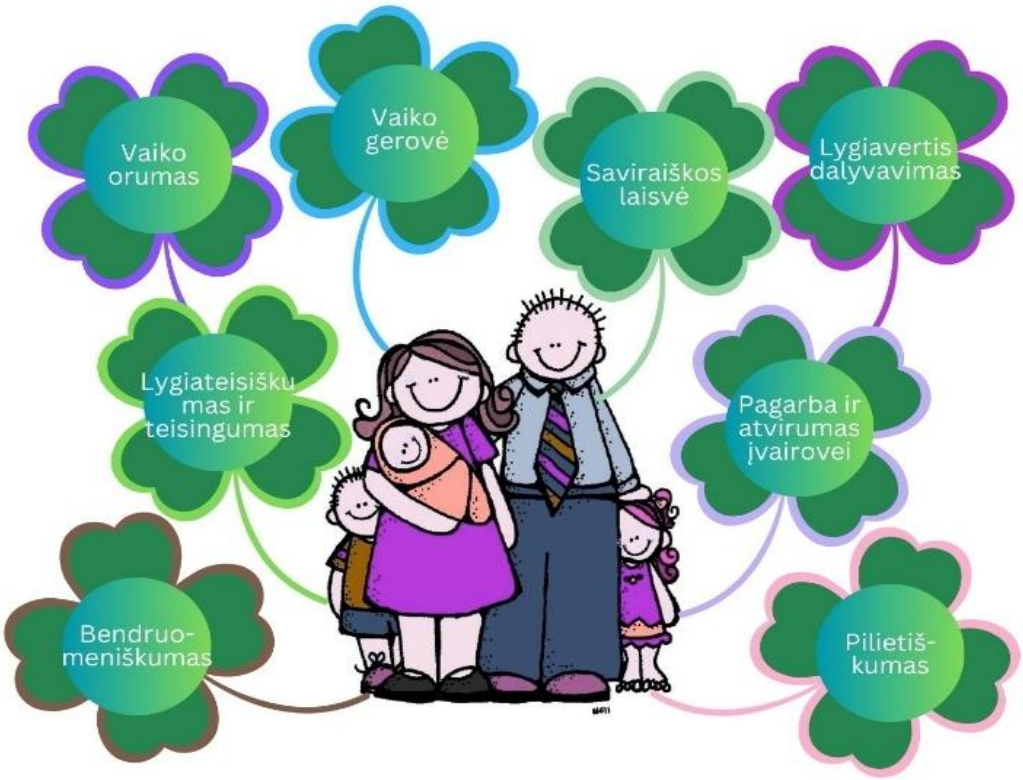

1 pav. Pagrindinės ugdymo vertybės

Vertybės. Programos turinys grindžiamas pamatinėmis vertybėmis, atspindinčiomis pagarbų požiūrį į vaiką ir jo ugdymą(si):

Vaiko orumas – kiekvienas vaikas vertinamas kaip unikali, autentiška asmenybė.

Vaiko gerovė – siekiama vaikų saugumo, sveikatos ir darnaus santykio su aplinka.

Saviraiškos laisvė – remiamas ir skatinamas vaiko kūrybinis potencialas bei laisvė save išreikšti.

Lygiavertis dalyvavimas – visiems vaikams sudaromos sąlygos aktyviai dalyvauti ugdymo(si) procese, šalinamos ugdymosi kliūtys.

Lygiateisiškumas ir teisingumas – užtikrinamos vienodos galimybės visiems vaikams augti, ugdytis ir atsiskleisti, nepriklausomai nuo jų lyties, sveikatos ar socialinės padėties.

Pagarba ir atvirumas įvairovei – ugdymo(si) aplinka kuriama remiantis pagarba, empatija ir tolerancija, pripažįstant įvairovę kaip vertybę.

Bendruomeniškumas ir pilietiškumas – puoselėjamas priklausymo bendruomenei jausmas, atsakomybė už save ir kitus, ugdoma pagarba demokratinėms vertybėms.

2 pav. Vaiko poreikiai

Vaiko poreikiai. Programa sudaro prielaidas tenkinti pagrindinius kiekvienam vaikui svarbius poreikius ir padeda juos turtinti:

Žaidimo poreikis – vaikai turi pakankamai laiko, erdvės ir partnerių žaidimui, kuris pripažįstamas kaip savarankiška, ypač vertinga veikla. Suaugusieji, stebėdami ir jautriai įsitraukdami, padeda auginti vaikų žaidimo gebėjimus.

Saugumo poreikis – vaikui svarbu jaustis saugiam, priimtam, išklausytam ir sulaukti pagalbos. Skatinama vaikų atsakomybė už savo ir kitų saugumą pagal jų galias.

Draugysčių poreikis – kuriama aplinka, padedanti vaikams patirti bendrumą, lygiavertiškumą, kurti artimus ryšius ir veikti drauge.

Komunikavimo poreikis – vaikams sudaromos galimybės bendrauti įvairiomis žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis, ieškoti pagarbaus, prasmingo bendravimo būdų.

Pažinimo džiaugsmo poreikis – skatinamas vaikų smalsumas, tyrinėjimas, kūrybiškumas ir džiaugsmas atrandant bei suprantant pasaulį.

Kūrybinės saviraiškos poreikis – sudaromos sąlygos vaikams tyrinėti savo kūrybines galias įvairiose veiklose, auginti savitą raiškos stilių.

Unikalūs poreikiai – programa padeda atliepti kiekvieno vaiko individualius, įskaitant specialiuosius ugdymosi poreikius.

Kultūrinio tapatumo poreikis – ugdoma pagarba gimtajai kalbai, etninei kultūrai ir tautos istorijai, kartu padedant vaikui pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Programa grindžiama pagarbiu ir lygiaverčiu šeimos bei ugdymo įstaigos bendradarbiavimu, siekiant užtikrinti vaiko ugdymo(si) tęstinumą, dermę ir visapusišką pažangą.

Lopšelio-darželio bendruomenė kuria ir palaiko bendrystės jausmą, puoselėja įstaigos tradicijas, kuriose aktyviai dalyvauja ir ugdytinių tėvai (globėjai). Tėvai ir įstaigos darbuotojai pasitiki vieni kitais, veikia vaikų interesų labui, drauge formuodami susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę.

Tėvų lūkesčiai ugdymo(si) atžvilgiu atspindi jų norą, kad vaikams būtų sudarytos visapusiško ugdymo galimybės, atliepti tiek specialieji, tiek išskirtiniai vaikų poreikiai, teikiama savalaikė specialistų pagalba.

Tėvams (globėjams) teikiama švietimo pagalba, pasitelkiant įvairias bendradarbiavimo formas; grupės ar įstaigos tėvų susirinkimai, individualūs pokalbiai, dalyvavimas ugdymo procese, tradicinės šventės, projektai, kūrybinių darbų parodos, šeimų dirbtuvės, sporto ir kalendorinės šventės.

Siekiama, kad tėvai būtų ne stebėtojai, o aktyvūs, lygiaverčiai ugdymo(si) partneriai, kurių įsitraukimas į lopšelio-darželio veiklą: stiprina vaikų motyvaciją, skatina savivertę, didina pasitikėjimą savimi, leidžia vaikams kūrybiškai atsiskleisti.

Ikimokyklinio ugdymo mokytojas, kaip vaiko mokymosi ekspertas, formuluoja ugdymosi tikslus ir lūkesčius, tačiau juos aptaria su vaikais ir jų tėvais (globėjais). Vaiko šeima įtraukiama į ugdymo proceso planavimą, įsiklausoma į jų pageidavimus dėl siekiamų rezultatų.

Regiono ypatumai ir įstaigos savitumas. Panevėžys – Aukštaitijos sostinė, penktas pagal dydį Lietuvos miestas. Tai – kultūros, švietimo, meno židinys. Mieste daug galerijų, muziejų, teatrų, bibliotekų. Palanki įstaigos geografinė padėtis leidžia vaikus supažindinti su kultūros vertybėmis, lankytis teatruose, parodose. Įstaiga bendradarbiauja su Panevėžio miesto kultūrinėmis įstaigomis: Panevėžio lėlių vežimo teatru, Panevėžio teatru „Menas“, Panevėžio muzikiniu teatru. Ugdytiniai dažnai lankosi Panevėžio kraštotyros muziejaus, Panevėžio miesto dailės galerijos edukacinėse programose, miesto renginiuose. Didelį dėmesį skiriame aplinkosauginiam vaikų ugdymui. Vaikai dalyvauja Panevėžio gamtos mokyklos edukacinėje veikloje. Tai sudaro palankias sąlygas nuolatiniam kultūriniam bendradarbiavimui ir ugdymo procesui, persmelktam kūrybiškumo, estetikos ir kultūrinės patirties.

Lopšelis-darželis „Dobilas“ – šiuolaikiška, atvira ir pažangi ugdymo įstaiga, kurioje darniai dera tradicijos ir inovacijos. Esame aktyvi miesto švietimo bendruomenės dalis, kuri nuolat bendradarbiauja su Panevėžio kultūros, meno, švietimo ir mokslo įstaigomis, prisideda prie miesto švietimo iniciatyvų ir kuria atvirą ugdymo aplinką.

Lopšelis-darželis „Dobilas“ įsikūręs apie 1 ha ploto žemės sklype, atokiau nuo intensyvaus eismo gatvių, todėl viena iš prioritetinių veiklos krypčių – saugios, sveikos ir funkcionalios lauko edukacinės aplinkos kūrimas. Įstaigos teritorijoje įrengta įvairių paskirčių lauko erdvių, skatinančių vaikų pažinimą, kūrybiškumą, fizinį aktyvumą ir savarankišką veikimą gamtinėje aplinkoje.

Ugdymo(si) procese aktyviai taikomos informacinės ir komunikacinės technologijos (IKT), kurios padeda kurti šiuolaikišką, įtraukų ir vaikų poreikius atliepiantį ugdymo turinį. Įstaigoje naudojamos įvairios interaktyvios priemonės: interaktyvios grindys, padedančios lavinti vaikų judesius, dėmesio koncentraciją, matematinius ir pažintinius gebėjimus; išmanusis ekranas; kompiuteriai; planšetiniai kompiuteriai; „Bitutės“ ir Photon robotai, skatinantys ankstyvąjį programavimo ir loginio mąstymo ugdymą, bei suteikiantys galimybę mokytis šiuolaikiškai, žaismingai ir prasmingai.

Esame pažengusi STEM ugdymo įstaiga, pelniusi tarptautinius įvertinimus – „STEM School Label EXPERT“ bei NBS („Nature-Based Solutions“) Ekspertise ženklus, kurie rodo aukštą ugdymo kokybę, aplinkosaugos vertybių puoselėjimą ir inovatyvių metodų taikymą.

Į ugdymo turinį kryptingai integruojamos inžinerinės veiklos, vadovaujantis Panevėžio miesto savivaldybės inžinerinių kompetencijų ugdymo(si) programos nuostatomis. Įgyvendinant šias nuostatas, įstaigoje vykdomi įvairūs inžineriniai projektai, kurių metu vaikai skatinami kūrybiškai mąstyti, ieškoti sprendimų, tyrinėti ir konstruoti. Ši kryptinga veikla ne tik lavina vaikų smalsumą bei loginį mąstymą, bet ir stiprina jų pasitikėjimą savo gebėjimais, ugdo atkaklumą bei gebėjimą bendradarbiauti.

Didelis dėmesys skiriamas vaikų emocinei gerovei bei fiziniam aktyvumui. Įstaiga yra Lietuvos socialinio emocinio ugdymo (LSEU) ir Respublikinės ikimokyklinio ugdymo kūno kultūros pedagogų asociacijos (RIUKKPA) narė, dalyvaujanti šių organizacijų inicijuotuose projektuose ir veiklose. Kasmet dalyvaujame respublikiniame projekte „Lietuvos mažųjų žaidynės“. Tokie projektai padeda stiprinti vaikų fizinį aktyvumą, bendradarbiavimo įgūdžius ir emocinę brandą, o pedagogams – suteikia galimybę semtis naujų idėjų, dalytis patirtimi bei tobulinti kvalifikaciją.

Mūsų bendruomenė puoselėja įtraukties kultūrą – taikomi įtraukiojo ugdymo principai, užtikrinant, kad kiekvienas vaikas, nepaisant individualių poreikių, galėtų aktyviai dalyvauti ugdymo procese. Kuriame saugią, jaukią, skatinančią aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti savo tempu, stiprinti pasitikėjimą savimi ir kurti prasmingus ryšius su aplinkiniais.

Tarptautinio bendradarbiavimo srityje žengiame pirmuosius žingsnius – dalyvaujame „Erasmus+“ programos projektuose, kurių dėka pradedame megzti tarptautinius ryšius, plėsti ugdymo galimybes ir semtis patirties iš kitų šalių.

Atsižvelgdami į šeimų poreikius, siūlome lanksčias ugdymo formas: veikia savaitinė grupė vaikams, kurių šeimos nariai dirba slenkančiu ar kt. darbo grafiku bei pailgintos darbo dienos grupė pradinių klasių mokiniams, kuri padeda tėvams lengviau derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas, kompetencijos. Įstaigoje dirba aukštos kvalifikacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogai bei švietimo pagalbos specialistai, turintys reikiamą išsilavinimą ir kvalifikacines kategorijas. Įstaigos pedagogai aktyviai siekia profesinės pažangos – nuolat kelia kvalifikaciją, dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, konferencijose, seminaruose, projektinėse veiklose. Jie geba skleisti gerąją ugdymo patirtį tiek įstaigos bendruomenėje, tiek miesto ir šalies mastu.

Įstaigos kultūra grindžiama atvirumu naujovėms ir inovacijoms. Mokytojai nuolat ieško efektyvių ugdymo(si) metodų, technologijų bei formų, taiko šiuolaikinius ugdymo stilius, orientuotus į vaiką – jo individualius gebėjimus, ugdymosi tempą, interesus ir patirtis. Ypatingas dėmesys skiriamas vaiko poreikių, galimybių, interesų atpažinimui ir jų atliepimui ugdymo(si) procese, todėl ugdymas grindžiamas pagarba vaiko individualumui, pasirinkimams, kūrybiškumui.

Pedagogai aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje ir su kitais švietimo, kultūros bei sveikatos specialistais, siekdami kurti visapusiškai vaiko ugdymą(si) palaikančią aplinką.

Pedagogai vadovaujasi požiūriu, kad kiekvienas vaikas – unikalus, turintis savitą mokymosi stilių ir potencialą, todėl ugdymo(si) procesas organizuojamas lanksčiai, nuolat atsižvelgiant į spontaniškai kylančias situacijas, vaiko idėjas ir iniciatyvas. Šiuolaikinis požiūris į vaikystę kaip į savarankišką gyvenimo etapą lemia, kad ugdymas grindžiamas pagarba vaiko teisėms, saviraiškai ir pasirinkimams.

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos patvirtintomis Ikimokyklinio ugdymo programų gairėmis (2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymas Nr. V-1142), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, metodinėmis rekomendacijomis, taip pat pagrindiniais teisės aktais, reglamentuojančiais vaikų teises, ugdymą ir švietimo strategiją.

Taip pat remiamasi: Valstybinės švietimo strategijos 2022–2027 m. ir Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos (2003) nuostatomis; Panevėžio miesto savivaldybės 2021–2027 metų strateginio veiklos plano bei Panevėžio lopšelio-darželio „Dobilas“ 2023–2027 m. strateginio plano nuostatomis; aktualiomis teminėmis ugdymo programomis, įgyvendinamomis savivaldybėje: Inžinerijos ugdymo programa Panevėžio miesto švietimo įstaigose; Informatikos, skaitmeninio raštingumo ir informatinio mąstymo ugdymo programa; Rengimo šeimai ir lytiškumo programa (2007); Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa (2004); Pasirengimo įtraukiojo ugdymo įgyvendinimui 2023–2025 metų priemonių planu. Atsižvelgta į vaiko raidos ypatumus, šiuolaikines pedagogines įžvalgas, Lietuvos ir užsienio šalių gerąją praktiką.

Programoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse, Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Universalaus dizaino mokymuisi gairėse ir kituose švietimą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

- **Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas**. Ugdymo(si) procesas grindžiamas ugdymo(si) ir priežiūros vienove. Kiekviena suplanuota ar spontaniška veikla turtina vaiko patirtį. Ilgalaikis, saugus emocinis ryšys su mokytoju sudaro prielaidas visavertei vaiko raidai.
- **Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas**. Atsižvelgiama į individualią vaikų raidos įvairovę – jų poreikius, gebėjimus, patirtį. Skatinama visapusiška raida: fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninė.
- **Žaismės principas**. Žaidimas – svarbiausia vaiko saviraiškos ir ugdymo(si) forma. Žaismingumas persmelkia visas veiklas, padeda tyrinėti, kurti ir fantazuoti.
- **Sociokultūrinio kryptingumo principas.** Ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis. Vaikai įtraukiami į kultūrinę aplinką, skatinamas atvirumas kalbinei bei kultūrinei įvairovei.
- **Integralumo principas**. Siekiama visuminės raidos: ugdymo(si) sritys tarpusavyje susijusios, veiklos integruotos, turinys susietas. Vaiko patirtys tampa prasmingos ir vientisos.
- **Įtraukties principas**. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui mokytis, augti, patirti sėkmę, gauti reikiamą pagalbą – atsižvelgiama į įvairius ugdymosi poreikius.
- **Kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta natūralioje, gyvoje socialinėje, kultūrinėje, kalbinėje ir gamtinėje aplinkoje. Svarbus ugdymosi turinio aktualumas ir prasmingumas.
- **Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Vaiko balsas – girdimas ir svarbus. Vaikas ir mokytojas kartu kuria ugdymo(si) procesą: priima sprendimus, tyrinėja, reflektuoja.
- **Lėtojo ugdymo(si) principas.** Suteikiama pakankamai laiko įsigilinti, išgyventi, atrasti. Lėtumas leidžia vaikui kurti gilų santykį su pasauliu, patirti džiaugsmą, nuostabą.
- **Reflektyvaus ugdymo(si) principas.** Mokytojas su vaiku aptaria veiklas, emocijas, rezultatus. Refleksija tampa natūralia ugdymo(si) dalimi, o pedagoginiai sprendimai grindžiami apmąstymais.
- **Šeimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima bendradarbiauja, kartu siekia vaiko gerovės, kuria besimokančią bendruomenę. Tėvų pasitikėjimas, dalyvavimas ir įsitraukimas – neatsiejama ugdymo(si) dalis.
- **Sveikatingumo principas.** Siekiama visapusiškai stiprinti vaikų sveikatą: fizinę, emocinę, psichinę. Skatinami sveikos gyvensenos įpročiai, subalansuojamas aktyvumas ir poilsis.
- **STREAM ugdymo principas.** Integruojami gamtos mokslai, technologijos, inžinerija, menai ir matematika. Skatinamas vaikų smalsumas, kūrybiškumas, problemų sprendimas, eksperimentavimas ir inovatyvus mąstymas.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Programos įgyvendinimo uždaviniai:

1. Sudaryti sąlygas vaikams tyrinėti, klausti, kurti ir spręsti problemas, taikant STREAM ugdymo metodus, patyriminį mokymąsi, projektinę veiklą ir eksperimentus.
2. Skatinti vaikų smalsumą, kūrybiškumą ir savarankiškumą, remiantis jų asmenine patirtimi, poreikiais ir iniciatyvomis.
3. Kurti saugią, palaikančią ir įtraukią ugdymo(si) aplinką, kurioje vaikai mokosi atpažinti, suprasti ir įvardyti savo ir kitų jausmus.
4. Skatinti bendradarbiavimą, pagarbius santykius ir empatiją, ugdant atsakomybę už savo veiksmus ir kuriant pozityvią bendruomenės atmosferą.
5. Įtraukti įvairiapusį judėjimą į kasdienę ugdymo(si) veiklą, derinant aktyvų laisvalaikį su kryptingais judriaisiais žaidimais ir fizinio aktyvumo veiklomis.
6. Ugdyti kultūrinį, kalbinį ir socialinį jautrumą, stiprinant vaikų tapatumą, priklausymo bendruomenei jausmą ir atvirumą įvairovei.
7. Kurti pagarbius, abipusiu pasitikėjimu grįstus santykius su šeima, aktyviai įtraukiant tėvus (globėjus) į ugdymo(si) procesą, dalijantis informacija, atsakomybe ir sprendimais.

8. Bendradarbiauti su švietimo pagalbos specialistais, siekiant laiku atpažinti ir atliepti individualius vaikų ugdymosi poreikius.

9. Plėtoti ryšius su vietos bendruomene ir socialiniais partneriais, įgyvendinant STREAM, fizinio aktyvumo, kultūrines ir socialines iniciatyvas.

10. Sudaryti galimybes vaikams ugdytis už įstaigos ribų, dalyvaujant edukacinėse išvykose, ekskursijose, susitikimuose su įvairių profesijų žmonėmis.

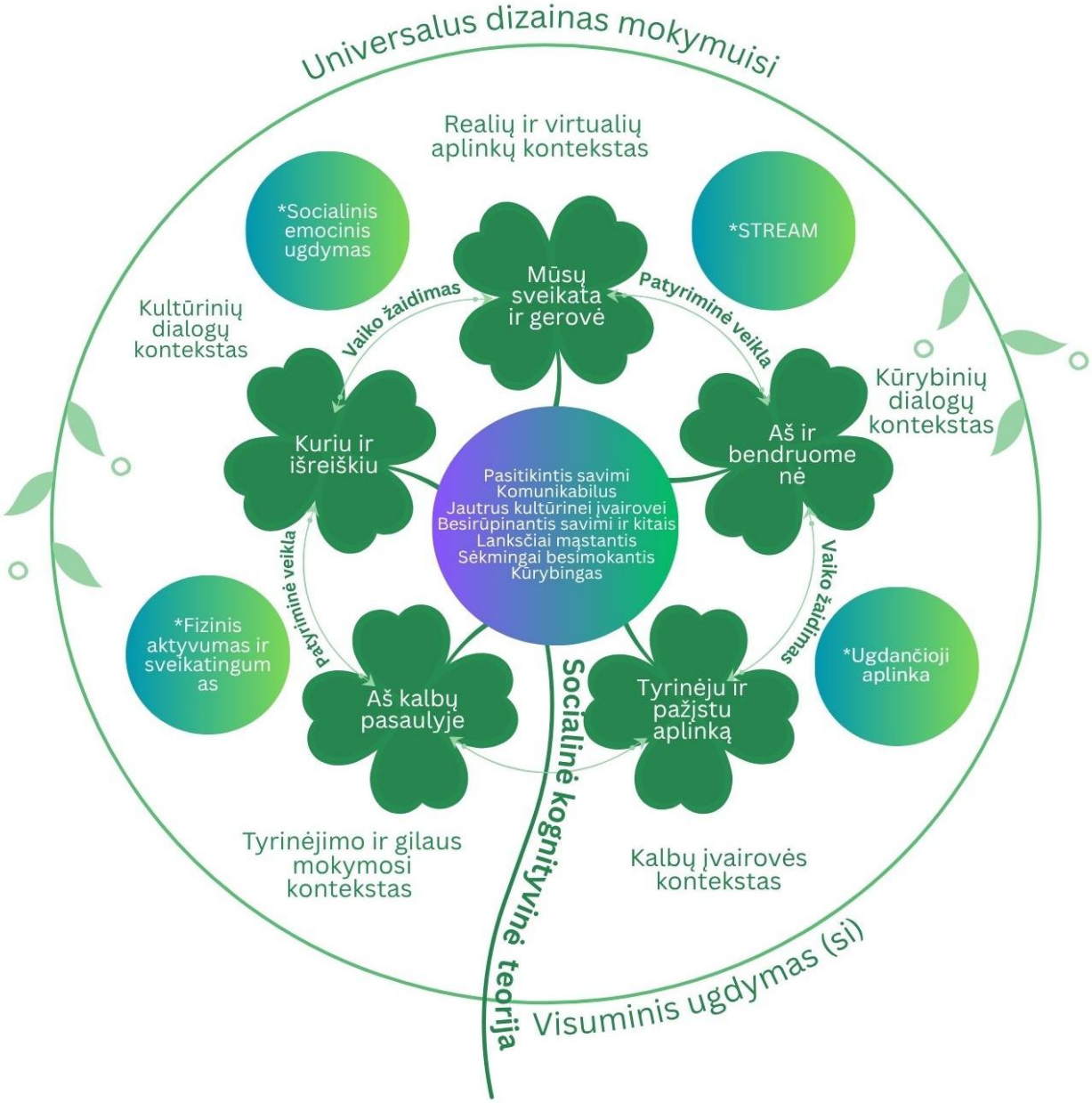

3 pav. Konceptualus ugdymo modelis

IV. UDYMOSI(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Lopšelyje-darželyje „Dobilas“ ugdymo(si) turinio pagrindas yra visuminis ugdymasis, universalaus dizaino mokymui(si), vaiko žaidimas, patirtinė veikla. Programos turinys sudarytas vaikams iki 3 m. ir vaikams 4-6 m. Ugdymo(si) turinio gairės yra orientuotos į pagrindinių vaiko galių – sėkmingai besiugdančio, komunikabilaus, jautraus kultūrinei įvairovei, lanksčiai mąstančio, kūrybingo, pasitikinčio ir besirūpinančio savimi ir kitais – ir jas sudarančių pasiekimų plėtotę.

Ugdymo(si) pasiekimų pagrindą sudaro vertybinės nuostatos ir esminiai gebėjimai, kuriuos vaikas turi įgyti iki šešerių metų.

Vertybinė nuostata - tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas vaiko santykis su savimi, su kitais ir su aplinka išreiškiantis nusiteikimas, polinkis, požiūris.

Esminis gebėjimas – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, mąstyti.

Ugdymo(si) turinys apima šias vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“, kurių įgyvendinimas siejamas su vaikų pasiekimų vertinimu.

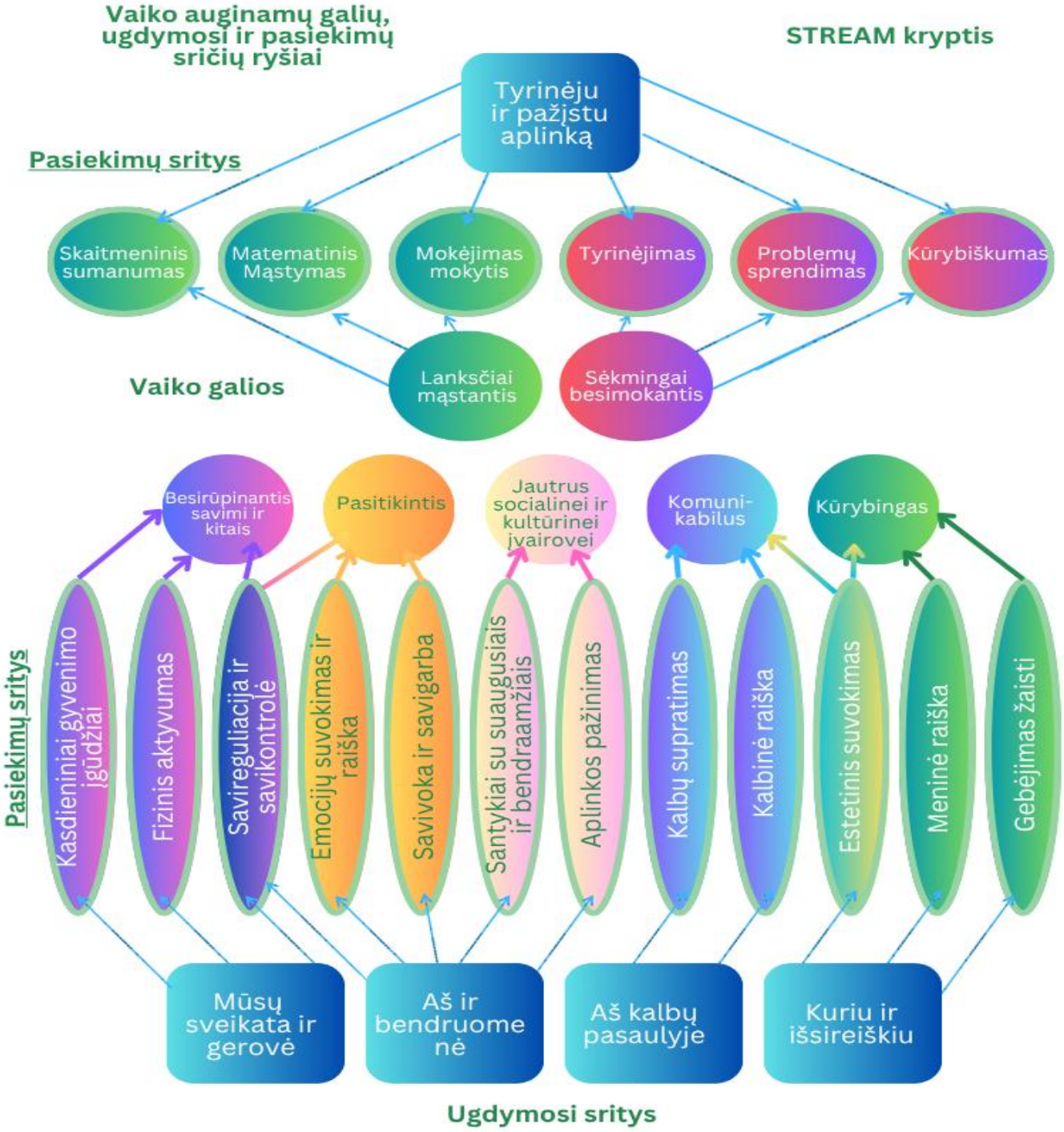

4 pav. Vaiko auginamų galių, ugdymo(si) ir pasiekimų sričių ryšiai

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI **Vertybinė nuostata**. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. **Esminis gebėjimas** Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 2 psl.)	*Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu. * Skanauja įvairų, estetiškai patiektą maistą. * Susipažįsta su higienos reikmenimis, bendrauja su visuomenės sveikatos specialiste. *Ugdosi kūno priežiūros įgūdžius. * Grupės įrengtoje “virtuvėje” žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. * Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoti, tvarkyti žaislus. * Girdint vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, turtina žodyną.
FIZINIS AKTYVUMAS **Vertybinė nuostata** Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. **Esminis gebėjimas** Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta, gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 3-4 psl.)	*Meta, gaudo, spiria, vejasi kamuolį. *Laikydamasis suaugusiojo rankos užlipa ir nulipa laiptais. *Perlipa, peršoka, pralenda kliūtį. *Laisvai bėgioja po kiemą, salę, sustoja išgirdus garsinį signalą. *Veria ant virvutės sagas. *Eina savo paties pėdsakais sniege, smėlyje. *Pučia ir gaudo plunksnas. *Joja ant linguojančių žaislų. *Pasispirdamas kojomis važiuoja mašina, balansiniu dviratuku. *Stato bokštelį. *Žaidžia pilstymo žaidimus ant šviesos stalo, lauko erdvėse. *Lipdo iš minkšto plastilino. *Užsuka ir atsuka dangtelius. *Iš popieriaus lapo daro kamuoliuką (suglamžo). *Nekasdienėse erdvėse juda, žaidžia, sportuoja. * Dalyvauja judrumo savaitėje „Mankšta su šypsena“.
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin,	*Mokosi valgyti savarankiškai. * Naudojasi stalo įrankiais, pasirenka stalo įrankį skirtingam maistui valgyti.

Esminis gebėjimas Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 5-6 psl.)	*Laikosi dienos ritmo: žaidžia, plaunasi rankas, eina miegoti, valgyti, pasivaikščioti, žaisti. * Žaidžia nusiraminimo žaidimus. * Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. * Pradeda laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų, supranta, kodėl yra svarbūs susitarimai. * Nusiramina apsikabinęs iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. * Geba pasakyti, ko nori. * Pradeda valdyti dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus dalyvaudamas kino, teatro, žaidimų dienose, šeimos šventėje.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Ketvirti-šešeri vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI **Vertybinė nuostata** Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. **Esminis gebėjimas** Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitiniais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo	*Domisi, aiškinasi, randa atsakymus apie sveiko maisto naudą mūsų sveikatai . * Žaidžia vaidmeninius, režisūrinius žaidimus (valgio gaminimas, kavinėje, sveiko maisto parduotuvėje, skirtingų šalių-skirtingi skoniai...) * Gamina sveiką maistą STEAM laboratorijos virtuvėje. * Atlieka bandymus, eksperimentus su vaisiais ir daržovėmis STEAM laboratorijoje. * Tyrinėja, matuoja išgeriamo vandens kiekį. * Motyvuojamas suaugusiojo pavyzdžio laikosi asmens higienos. Supranta, kodėl tai – svarbu. * Mokosi rūšiuoti šiukšles, padeda ne vietoje rastus daiktus. Dalyvauja edukacinėse programėlėse. * Modeliuoja įvairias situacijas, padedančias suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos ištikus nelaimei, patekus į bėdą. * Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami ir kokie netinkami, mokosi saugoti asmeninę erdvę.

	privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 2-3 psl.)	* Mokosi saugaus elgesio grupėje, gatvėje, miške, prie vandens telkinių, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jų sveikatai ir saugumui, laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. * Dalyvauja Panevėžio visuomenės sveikatos biuro specialistų inicijuotose sveikatinimo, kasdienių gyvenimo įgūdžių tobulinimo veiklose.
FIZINIS AKTYVUMAS **Vertybinė nuostata** Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. **Esminis gebėjimas** Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Eina, bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, ištvermingas . Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius išlaikant pusiausvyrą. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 3-4 psl.)	* Juda spontaniškai su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis. * Išbando mokytojo demonstruojamus, pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus. * Tobulina koordinaciją, orientaciją erdvėje, vikrumą, greitumą, jėgą žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais. * Inicijuoja ir įsitraukia į inicijuojamus užsiėmimus, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes, atlieka tempimo pratimus. * Dalyvauja masiniuose viso darželio , grupių žygiuose, bėgimuose, judėjimo akcijose. *Dalyvauja mankštose, sportiniuose renginiuose, varžybose, pramogose, projektuose: „Lietuvos mažųjų žaidynės“, „Europos judumo savaitė“, RIUKKPA, Panevėžio m. ikimokyklinių ugdymo mokyklų žaidynėse, vykdomose VšĮ „Naujieji projektai“ projektuose, Panevėžio miesto darželių sporto varžybose „Olimpinės viltys“. * Žaidžia futboliuką, futbolą, krepšinį. * Nevaržomai judant, eksperimentuojant išbando savo kūno judėjimo galimybes. * Saugiai keičia savo kūno pradines padėtis, veikiant ribotame plote pratinasi judėti saugant save ir kitą. * Žaidžiant komandinius žaidimus, mokosi laikytis taisyklių, laimėti, pralaimėti. * Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją dėliojant, konstruojant, veriant, piešiant, karpant ir kt.
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi	* Kartu su mokytoju kuria grupės elgesio taisykles.

Vertybinė nuostata Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. **Esminis gebėjimas** Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti. Žino ir geba taikyti įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdamas geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 6 psl.)	* Laikosi grupės taisyklių, pastebi, jeigu draugai jų nesilaiko. * Dalyvauja pokalbiuose, pvz.: „Kaip nesipykti?“, „Ką daryti, jeigu supykai?“. * Žaidžia žaidimą „Vaikų teisės ir pareigos“. * Stengiasi susitvardyti konfliktinėje situacijoje, prašo suaugusiojo pagalbos. * Žaidžia žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. * Dalyvauja socialinio emocinio ugdymo programose: Kimochi, Siautukai, Draugiškoje SEU, LSEU asociacijos veiklose. * Dalyvauja veiklose: „Žaidžiu jausmus“, „Emocijų savaitė“, „Skirtingų kojinių diena“. * Kuria įvairius siužetus režisūrinių ir vaidmenų žaidimų apie mandagumą metu. * Žaidžia savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nenusijuokti).

Ugdymosi kontekstai, pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Ugdymosi kontekstai

- Judrus patirtinis ugdymas(is): Vaikai skatinami judėti, tyrinėti, veikti patys. Veiklos organizuojamos lauke, žaliosiose zonose, aktyviai išnaudojant aplinką – žygiai, sporto dienos, žaidimai gryname ore.
- Įtraukusis ugdymas: Kiekvienam vaikui užtikrinamas dalyvavimas, saugi ir priimanti aplinka. Vaikai drąsinami tyrinėti, klysti, jaustis svarbiais bendruomenės nariais.
- Žaismė: Žaidimas – svarbiausia ugdymosi forma. Pedagogas stebi vaikų iniciatyvas, jautriai reaguoja, pasiūlo idėjų, įtraukia kitus, stiprina vaikų patirtį ir kūrybiškumą.

Pedagogo vaidmuo ir strategijos

Pedagogas – ugdymo proceso bendrakūrėjas ir partneris vaikui. Jis:

- Stebi, reaguoja į vaikų poreikius, pritaiko veiklas individualiai;
- Modeliuoja aplinką aktyviam ir prasmingam įsitraukimui;
- Skatina savarankiškumą, pasitikėjimą, bendradarbiavimą;
- Vadovaujasi universalaus dizaino principais, reflektuoja savo veiklą.

Metodai ir būdai

- Įvairūs žaidimai: kūrybiniai, su taisyklėmis, imitaciniai, judrūs;
- Judesio praktikos: vaikų joga, mankštos, bėgimai, estafetės;
- Patyriminės veiklos: žygiai, eksperimentai, gamtos tyrinėjimai;
- Kūrybinės dirbtuvės: meninės, techninės, inžinerinės veiklos.
- Prevencinės ir sveikatinimo veiklos su Visuomenės sveikatos biuro specialistais bei įvairių pagalbos tarnybų darbuotojais;
- Projektinė veikla, grįsta vaikų iniciatyva;
- Spontaniškos vaikų pasiūlytos veiklos įtraukimas į ugdymo(si) procesą.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. **Esminis gebėjimas** Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Kalbėjimas su savimi ir suaugusiojo pagalba padeda sutelkti dėmesį, valdyti emocijas, veiksmus, laikytis suprantamų susitarimų. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 6 psl.)	* Noriai laikosi dienos ritmo: žaidžia, plaunasi rankas, eina miegoti, valgyti, pasivaikščioti, žaisti. * Žaidžia nusiraminimo žaidimus. * Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. *Laikosi suaugusiojo prašymų ir susitarimų, supranta, kodėl yra svarbūs susitarimai. *Nusiramina apsikabinęs iš namų atneštą mėgstamą žaislą. *Geba pasakyti, ko nori.
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA **Vertybinė nuostata**: domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. **Esminiai gebėjimai**: atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose. Emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Atpažįsta ir įprastais būdais išreiškia savo emocijas, mokosi jas pavadinti, domisi kitų emocijomis ir skirtingai į jas reaguoja. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 5 psl.)	* Veido išraiška parodo savo emocinę būseną: linksmas, piktas, liūdnas. * Apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti. * Vartoja žodžius: liūdnas, linksmas, piktas, geras. * Rodo užuojautą draugui, kartu džiaugiasi. * Žaidžia žaidimą „Lėlytė serga“. * Kartu su suaugusiuoju varto knygeles, vaidina, perteikia įvairių veikėjų skirtingas nuotaikas. * Žaidžia žaidimą „Veidelis“ (užsidengia veidą ir atsidengia demonstruodamas vis kitą emocinę išraišką). * Moka atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. * Atsistojęs prieš veidrodį, kalbinamas stebi save ir savo veido išraišką, išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę. * Dainuoja skirtingų nuotaikų daineles.
SAVIVOKA IR SAVIGARBA **Vertybinė nuostata:**	Pasako savo vardą, kas jis yra (berniukas/mergaitė), žino savo kūno pagrindines dalis, siekia savarankiškumo. Patinka būti ir veikti tiek namie tiek grupėje,	* Piešia „Mano namas“, „Aš“. *Apžiūrinėja savo ir draugo šeimos nuotraukas, įvardija ir parodo savo ir draugo kūno dalis, įvardija, ar tai berniukas, ar mergaitė.

Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. **Esminiai gebėjimai**: Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	mėgaujasi pažįstama aplinka, kalba, suklūsta kai išgirsta kitą kalbą. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 4 psl.)	*Žaidžia žaidimą „Mano tavo“. *Žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“. Pavadina 5–6 kūno dalis. *Vadina save vardu, parodo draugus, pasakodamas apie savo veiklą vartoja žodžius: „mano, aš, man“. *Žaidžia žaidimą „Linksmas–liūdnas“. Žaisdamas ir bendraudamas mokosi suprasti, pavadina savo jausmus, įvardija norus. *Renkasi, diskutuoja, kas patinka, o kas nepatinka. * Išreiškia savo norus.
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS IR BENDRAAMŽIAIS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais **Esminis gebėjimas** Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Kai artimas suaugusysis yra šalia, drąsiai išbando ką nors nauja, ieško bendraamžių draugijos, trumpam įsitraukia į bendrus žaidimus. Mokosi dalintis. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 8 psl.)	* Svečiuojasi kitoje grupėje, priima svečius savo grupėje. * Dalyvauja pramogose, šventėse. *Pradeda žaisti žaidimą „Šeima“. * Žaisdamas kalbina kitus vaikus, atsiliepia į kvietimą bendrauti. *Pradeda dalintis daiktais, žaislais. *Laikosi atsisveikinimo su tėvais ritualų. *Išbando naujus žaislus, vėliau su jais savarankiškai žaidžia. *Žaidžiant persikūnija, tampa kuo nors kitu, pvz. mama, pardavėju, naudoja daiktų pakaitalus.
APLINKOS PAŽINIMAS **Vertybinė nuostata** Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. **Esminis gebėjimas** Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei	Džiaugiasi gyvūnais, augalais ir gamtos reiškiniais, savo aplinkoje, pradeda juos pavadinti. Stengiasi būti atsargus ir rūpestingas su aplinkos daiktais, augalais ir gyvūnais. Reaguoja į nuotraukose užfiksuotus įvykius, kuriuose pats dalyvauja.	*Stebi, atpažįsta aplinką, orientuojasi joje. *Žino kai kurių daiktų paskirtį (šukos, šaukštas, nosinaitė). *Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus. *Išbando daiktus kaip įrankius, juos pavadina, įvardija veiksmą. *Mėgdžioja suaugusiuosius bandydamas šukuotis, valgyti su

reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 9-10 psl.)	įrankiais, valytis dantis, šluostyti stalą ir kt. *Stebi save ir draugus veidrodyje. *Augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunykimą. *Renka gamtinę medžiagą. *Pasako savo, mamos, tėčio, kitų šeimos narių vardus. *Dalyvauja prižiūrint gyvūnus, žino, ką gyvūnas ėda, kokius vaikus veda.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Ketvirti-šešeri vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. **Esminis gebėjimas** Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą, mokosi suvaldyti pyktį, susilaikyti nuo netinkamo elgesio, kai yra provokuojamas, lengvai priima dienos ritmo pakeitimus. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 6 psl.)	* Kartu su mokytoju kuria grupės elgesio taisykles. * Laikosi grupės taisyklių, pastebi, jeigu draugai jų nesilaiko. * Dalyvauja pokalbiuose, pvz.: „Kaip nesipykti?“, „Ką daryti, jeigu supykai?“. * Žaidžia žaidimą „Vaikų teisės ir pareigos“ * Stengiasi susitvardyti konfliktinėje situacijoje, prašo suaugusiojo pagalbos. * Žaidžia žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus.
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA **Vertybinė nuostata**: domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. **Esminiai gebėjimai**: atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose. Emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus	Geba kalbėti apie emocijas ir jausmus, taiko įvairius būdus, padedančius pasijausti geriau, atpažįsta kaip jaučiasi kitas, bando jam padėti. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 5 psl.)	* Kūno išraiška pavaizduoja jausmus, imituoja įvairias emocines būsenas. * Dalyvauja sąmoningumo didinimo BE PATYČIŲ mėnesio renginiuose. * Dalyvauja paukščių globos akcijoje „Už vieną trupinėlį čiulbėsiu visą vasarėlę“. * Dalyvauja pasakų, spektaklių, filmukų aptarime. * Žaidžia vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. * Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardina situacijas, kuriose jie kilo. * Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus, įvardija emocijas.

		* Pastebi draugo emocinę būseną, paguodžia, užjaučia, kartu džiaugiasi. * Žaidžia bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti.
SAVIVOKA IR SAVIGARBA **Vertybinė nuostata:** Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. **Esminiai gebėjimai**: Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Samprotauja apie savo savybes ir gebėjimus, tyrinėja savo kūno augimą, pastebi savo kūno vidinių sistemų veiklos išorinius ženklus. Dalyvauja savo šeimos, grupės sprendimų priėmime, pasako savo tautybę, tyrinėja ir skiria savo ir kitų šalių simbolius, kalbą, tradicijas. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 7 psl.)	* Suvokia save, atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). * Žaidžia žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja save praeityje arba ateityje. * Kartu su tėveliais kuria „Šeimos šūkį“, „Šeimos herbą“, rengia savo šeimos pristatymą. * Žino, kas sudaro šeimą, išvardina šeimos narių vardus, pasakoja apie tėvelių darbą, kuria plakatus „Mano mamos/tėvelio darbas“. * Pasakoja apie savo išvaizdą, pasako savo kūno dalis, kam reikalingos kojos, rankos, nosis, ausys ir kt. * Klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis. * Pasakoja apie savo ir savo šeimos pomėgius. * Kartu su mokytoju kuria Lietuvos žemėlapį.
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS IR BENDRAAMŽIAIS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais **Esminis gebėjimas** Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai	Supranta, koks elgesys yra priimtinas bendraujant su kitais, kodėl svarbu laikytis taisyklių dėl elgesio, stengiasi bendrauti pagarbiai, mokosi tarpininkauti sprendžiant nesutarimus. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 8-9 psl.)	* Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir kartu žaidžia. * Kuria savo grupės taisykles. * Diskutuoja su suaugusiaisiais, išreiškia savo nuomonę. * Dalinasi su bendraamžiais bei grupėje dirbančiais suaugusiaisiais savo rūpesčiais, domisi jų jausmais, užjaučia, siūlo savo pagalbą. * Bendrauja su grupės svečiais. * Dalyvauja veikoje, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo. * Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. * Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.

priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.		
APLINKOS PAŽINIMAS **Vertybinė nuostata** Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. **Esminis gebėjimas** Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Lygina gamtos objektus ir reiškinius, įžvelgia panašumus ir skirtumus, grupuoja objektus. Jaučia savo ryšį su socialine, kultūrine ir gamtine aplinka, paaiškina, kodėl ir kaip išteklius reikia tausoti. Pasakoja apie kai kurias savo ir žinomas kitų kultūrų šventes. Domisi įvairiomis profesijomis. Vartoja žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai, metų laikams nusakyti. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 10-11 psl.)	* Lankosi bibliotekoje, Panevėžio kraštotyros muziejuje, Senvagėje, Laisvės aikštėje, teatruose ir kt. * Kartu su mokytoju kuria elgesio gamtoje taisykles, rūšiuoja šiukšles, būdamas gamtoje renka šiukšles. * Pasakoja apie savo šeimą, jos tradicijas. * Atlieka nesudėtingus bandymus, pvz.: daigina sėklas, išardo nereikalingus prietaisus ir kt. * Tyrinėja žemėlapius, gaublį. * Susipažįsta su atliekų panaudojimo galimybėmis ir daro įvairius darbelius iš jų. * Pasakoja apie Panevėžį, įvardija kelis miesto objektus. * Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir ugdosi atsakomybę už jos išsaugojimą.

Ugdymosi kontekstai, pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Ugdymosi kontekstai

- Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi: Vaikai kviečiami pažinti save ir bendruomenę per stebėjimą, klausimų kėlimą, situacijų analizę. Skatinamas emocijų, elgesio, santykių supratimas.
- Kūrybinių dialogų: Per pokalbius, pasakojimus ir diskusijas ugdomas gebėjimas kalbėti apie jausmus, spręsti problemas, kurti bendrus susitarimus.
- Realių ir virtualių aplinkų: Vaikai mokosi bendruomeniškumo realiose situacijose bei naudodamiesi skaitmeninėmis priemonėmis. Virtualios priemonės papildo, bet nepakeičia realaus bendravimo.
- Žaismės: Žaidžiant vaikai išbando socialinius vaidmenis, mokosi bendrauti, tartis, padėti, reflektuoti savo elgesį.
- Universalaus dizaino: Kiekvienas vaikas įtraukiamas pagal savo galimybes. Siūlomi įvairūs įsitraukimo būdai, užtikrinama pasirinkimo laisvė ir saugi aplinka.

Pedagogo vaidmuo

Pedagogas stebi, modeliuoja, reaguoja į vaikų poreikius. Padeda nusiraminti, kalbėti apie jausmus, rasti bendravimo būdus. Skatina savireguliaciją, stiprina priklausymo grupėje jausmą, kuria bendrus susitarimus.

Metodai ir strategijos

- Kūrybiniai, naratyviniai, vaidmenų žaidimai („Šeima“, „Vaikų taryba“);
- Probleminių situacijų analizė („Ką daryti, kai...?“);
- Patirtinis mokymasis (emocijų stebėjimas ir refleksija);
- Emocijų pažinimo priemonės (pvz., Kimochi, Siautukai);
- Projektai („Draugystės medis“, „Gerų darbų dėžė“);
- Bendradarbiavimas su bendruomene (išvykos, tėvų darbovietės, renginiai).

Ugdymo(si) būdai

- Tyrinėjimai, socialiniai eksperimentai („Ką jaučia draugas?“);
- Kūrybiniai darbai apie jausmus ir santykius;
- Refleksijos ratu, pasakojimai;
- STEAM veiklos, kuriose akcentuojamas bendradarbiavimas;

- Grupinės kūrybinės iniciatyvos („Gerumo kampelis“, „Bendruomenės taisyklės“);
- Stebėjimai ir refleksijos.

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KALBŲ SUPRATIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. **Esminis gebėjimas** Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia ir reaguoja į kitų kalbėjimą, kūno kalbą, supranta 3-4 žodžių sakinius, klausimus, du vienas paskui kitą sekančius prašymus, trumpus skaitomus, pasakojamus arba dainuojamus tekstus; reaguoja į ritmo darinius, intonavimą; varto knygeles, skiria tekstą nuo paveikslėlių; supranta dažnai matomų ženklų prasmę. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 14 psl.)	*Stebi aplinkinių mimikas, gestus ir kūno kalbą. ∗Plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą. ∗Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. ∗Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas. ∗Dalyvauja mokytojos siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžių priemonės. ∗Varto bežodes paveikslėlių knygeles. ∗Paskatinti atkreipia dėmesį į aplinkoje esančias raideles, žodžius, simbolius, domisi rašymo priemonėmis. ∗Mato įvairių kultūrų ženklus, simbolius. Girdi įvairias kalbas. ∗Varto knygeles parašytas įvairiomis kalbomis.
KALBINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs kalbà ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. **Esminis gebėjimas** Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje	Kalba 2-3 žodžių vientisiniais sakiniais, klausinėja ir atsako į paprastus klausimus, pats inicijuoja pokalbius, vartoja kelias mandagumo frazes, tinkamai vartoja kai kurias gramatines formas, kartoja eiliuotų tekstų fragmentus, mėgdžioja rašančiuosius. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 15 psl.)	∗Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, vaikai simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą. ∗Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomima, dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. ∗Suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose. ∗Kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi. ∗Vartoja paprastas mandagumo frazes.

matomus žodžius, parašo savo vardą.		∗ Vaikai pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiaisiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. ∗ Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius. ∗ Stebėdami rašančiuosius ar piešiančiuosius, bando imituoti, braukyti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.
ESTETINIS SUVOKIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. **Esminis gebėjimas** Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Emocingai reaguoja į savo ir kitų kūrybą, atranda, kas gražu – bjauru, kas patinka ar nepatinka. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 17 psl.)	∗ Lankosi Panevėžio lėlių vežimo teatre. ∗ Stebi vyresnių vaikų koncertą salėje, pasakoja savo įspūdžius. ∗ Varto knygeles bei komentuoja patikusias iliustracijas. ∗ Džiaugiasi ir rodo suaugusiajam savo šventinę aprangą. ∗ Intuityviai mėgdžioja tai, kas patinka. ∗ Kartu su suaugusiuoju žaidžia ir išraiškingai rodo, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. ∗ Išbando įvairias dailės medžiagas ir priemones.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Ketvirti-šešti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KALBŲ SUPRATIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. **Esminis gebėjimas** Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes. Supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį. Supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 15 psl.)	∗ Aktyviai įsitraukia į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąją ir kitomis kalbomis klausymąsi. ∗ Plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes. ∗ Ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę. ∗ Žaisdami dalyvauja problemų sprendime. ∗ Mokosi klausytis nepertraukiamai draugų ir suaugusiųjų. ∗ Kalbos supratimą plėtoja ir gaudami informaciją kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. ∗ Žaidžia žaidimus (jei reikia palaikomi mokytojo), kuriuose

		plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai. ∗ Gilina kalbą klausydamiesi įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių, siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. ∗ Klausosi kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašų, tarmės, susipažįsta su kalbų pasaulio įvairove. ∗ Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. ∗ Mokytojo inicijuojami įsitraukia į alternatyviąją komunikaciją, kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. ∗ Rodo domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. ∗ Įsitraukia į veiklas, sijusias su simboline ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. ∗ Plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. ∗ Domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). ∗ Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. ∗ Supranta, kad garsas siejamas su raide ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. ∗ Susipažįsta su Brailio raštu. ∗ Žaidžia vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais.
KALBINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs kalbà ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį,	Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus	∗ Tyrinėja kalbinę raišką keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. ∗ Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius.

jausmus, mintis ir emocijas. **Esminis gebėjimas** Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 17 psl.)	∗ Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo kitos kalbos žodžių. ∗ Kalba apie tai ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. ∗ Aktyviai kalba, ieško būdų kaip aiškiau išreikšti mintį, mokytojas papildo ir pratęsia vaikų mintis. ∗ Klausosi skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, juos atpasakoja, perkuria ir pratęsia suvaidinant, iliustruojant ar kalbantis su mokytoju ar bendraamžiais. ∗ Kalba sau ir kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo. ∗ Kelia klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas. ∗ Žaidžia išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus, įsitraukia į dialogus, polilogus, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi derybų, kompromiso paieškų spręsti kylančius nesutarimus ir problemas. ∗ Bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja siekdami tikslų. ∗ Įsitraukia į žaismės situacijas ir bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. ∗ Mokytojos inicijuojamose arba natūraliai susiklosčiusiose situacijose, atveriančiose kalbų įvairovę, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiaisiais. ∗ „Rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais. ∗ Iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto. ∗ Kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, kuria istorijas apie raides ir garsus. ∗ Stato ir konstruoja simbolius, raides.

		∗ Piešiniuose, po darbeliais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius. ∗ Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus, iliustracijose parašydami nukopijuotas raides, žodžius. ∗ Atranda raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedami jas su ranka užrašytomis bei spausdintomis ∗ raidėmis, rašydami spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu.
ESTETINIS SUVOKIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. **Esminis gebėjimas** Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 18 psl.)	∗ Dalyvauja lopšelio-darželio, miesto, Respublikos renginiuose. ∗ Varto meno knygas, apžiūri meno kūrinius, juos aptaria. ∗ Lankosi Panevėžio miesto dailės galerijose, Panevėžio muziejuose. ∗ Klausosi gyvai atliekamos muzikos. ∗ Klausosi įvairių kalbų muzikos, skiria gimtosios kalbos žodžių dainas nuo užsienio dainų. ∗ Gėrisi savo ir kitų sukurtomis knygelėmis, vertina, pasako, kodėl gražu, kodėl patinka. ∗ Dalinasi įspūdžiais, ką matė ateidamas į darželį, savaitgalio išvykose. ∗ Vertina savo ir draugų kūrybinius darbelius. ∗ Kartu su auklėtoju atnaujina grupės aplinką, ją puošia, siūlo savo idėjas. ∗ Dalyvauja kūrybiniuose konkursuose, projektuose, parodose. ∗ Žaidimų metu vaidina muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje.

Ugdymosi kontekstai, pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai

Ugdymosi kontekstai

- Universalaus dizaino mokymuisi: Vaikai dalyvauja projektinėse veiklose ir kūrybinėse dirbtuvėse, kur skatinama žodinė ir nežodinė raiška, savarankiškas žinių taikymas.
- Žaismės: Kuriamos žaidybinės, kalbinį smalsumą žadinančios situacijos. Naudojamos vizualinės, sensorinės priemonės kalbos supratimui ir raiškai stiprinti.
- Kultūrinių dialogų: Vaikai susipažįsta su įvairių kalbų frazėmis, kultūrinėmis raiškomis, įtraukiant šeimas ir bendruomenės partnerius.
- Kalbų įvairovės: Skatinama įvairi komunikacija – nuo gestų iki kalbos, sudaromos sąlygos pažinti įvairias kalbas, skaityti ir klausytis knygų lietuvių ir užsienio kalbomis.

Pedagogo vaidmuo ir ugdymo strategijos

Pedagogas – aktyvus pašnekovas ir kalbinės aplinkos kūrėjas. Jis:

- užduoda atvirus klausimus, skatina kalbėjimą, dėmesingai reaguoja į vaikų mintis,
- pasakoja istorijas siejant su vaizdais, garsais, pojūčiais,
- aptaria dienos įvykius, turtina aplinką raidėmis, žodžiais, simboliais.

Ugdymo(si) būdai

- Istorijų kūrimas ir pasakojimas;
- Režisūriniai, siužetiniai ir vaidmeniniai žaidimai;
- Žodiniai ir garsiniai žaidimai, garso įrašų klausymas;
- Knygų vartymas, lėtas skaitymas, skaitymo savaitės;
- Iliustravimas, simbolių kopijavimas, žaidimai su ženklais;
- Kūrybinės veiklos bibliotekose, tarptautiniuose projektuose.

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SKAITMENINIS SUMANUMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. **Esminis gebėjimas** Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Įjungia išmaniuosius žaislus be ekranų, išbando jų veikimą, laikosi suprantamų naudojimo ir saugumo taisyklių. Geba kurti veiklos žingsnių sekas ir atlikti kitų sakomas komandas. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 13 psl.)	*Žaidžia, tyrinėja aplinką, domisi grupėje ir darželyje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. *Pradeda laikytis paprasčiausių išmaniųjų žaislų, daiktų saugaus naudojimo taisyklių. *Žaisdamas atlieka dviejų nesudėtingų, jam suprantamų veiksmų sekas (pvz.: paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).
MATEMATINIS MĄSTYMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. **Esminis gebėjimas** Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Įsitraukia į skaičiavimą, atpažįsta įvairiais skaičių 1,2,3 išraiškas. Mėgsta komponuoti, grupuoti, rikiuoti įvairių dydžių, formų, spalvų daiktus, taiko tiesioginį palyginimo būdą. Vis geriau sekasi nukopijuoti dviejų pasikartojančių skaičių sekas. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 11 psl.)	*Atrenka ir pasako, kuris žaislas didelis ar mažas, storas ar plonas. *Supranta ką reiškia vienas, du, daug. *Randa reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. *Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti). *Konstruoja bokštus, išrenka didžiausią ir mažiausią. *Veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (kur daugiau ir kur mažiau). *Žaidžia su smėliu, pilsto vandenį. *Rūšiuoja kaladėles pagal spalvą. * Žaidžia žaidimą „Surask tokios pačios spalvos žaislą“. * Po lygiai dalina vaišes draugams. * Matuoja savo ūgį grupės sienine matuokle.
PROBLEMŲ SPRENDIMAS **Vertybinė nuostata**	Parodo, su kokia problema susidūrė, ir bando ją spręsti, nepavykus, tobulina sprendimą	* Prašo suaugusiojo pagalbos, jeigu kas nors nepavyksta. *Atlieka nesudėtingus pavedimus.

Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. **Esminis gebėjimas** Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	išbandydamas naujus būdus arba prašo pagalbos. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 25 psl.)	*Deda mažesnį daiktą į didesnį. * Bando įveikti kliūtį keletą kartų. * Žaidžia žaidimus: „Kaip įdėti į dėžutę?“, „Kaip pagydyti lėlytę?“, „Ką daryti, jeigu sušlapo rūbeliai?“. * Lauke, priėjęs balą, sprendžia problemą „Kaip nesušlapti kojyčių?“. * Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, keisdamas veikimo būdus, bando ją atlikti, stebi savo veiksmų pasekmes. * Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti). * Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina vandenį perpildami iš vieno indo į kitą. Savo pastebėjimus jie išreiškia parodydami daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“. *Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų seka.
KŪRYBIŠKUMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. **Esminis gebėjimas** Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Pakartotinai tyrinėja dominančius kūrybinės raiškos būdus, žaisdamas imituoja, perkuria, eksperimentuoja, atranda naujus derinius, domisi kitų kūryba, noriai veikia drauge. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 23 psl.)	* Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. * Eksperimentuoja su modelinu, moliu, druskos tešla, sniegu, smėliu, ledu ir kt. * Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas: kaladėlė-mašina, telefonas ir kt. * Sugalvoja skirtingų veikimo būdų. * Žaidžia su žaislais, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, su garsus skleidžiančiais žaislais. *Atranda vis naujus dalykus aplinkoje: vandenį pilsto, semia, sveria, laisto (prižiūrimi suaugusiojo). * Stato smėlio pilis, jas dekoruoja gamtine medžiaga.
MOKĖJIMAS MOKYTIS **Vertybinė nuostata** Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. **Esminis gebėjimas** Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir	Įsitraukia į veiklą, pasirenka priemones, stebi, klausinėja, džiaugiasi savo veiklos rezultatais. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 27-28 psl.)	* Išbando naujus žaidimus. *Žaidžia žaidimą „Kur rasti?“. *Pagal dydį, spalvą dėlioja žaislus, daiktus. *Žaisdamas mėgdžioja įvairius gyvūnus, žmones. * Žaidžia žaislais, kurie skatina stumti, traukti, imti, čiupinėti, prisukti, atsukti ir kt. * Žaidžia ir eksperimentuoja su vidaus ir lauko aplinkose esančiais žaidimais/daiktais.

koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.		
TYRINĖJIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. **Esminis gebėjimas** Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Smalsauja, aiškinasi, kas ir kaip veikia, vyksta, įsitraukia į įvairias tyrinėjimo veiklas, savo atradimais dalinasi su kitais. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 24 psl.)	*Visais pojūčiais tyrinėja supančią aplinką. *Tiriamajai veiklai pasirenka reikalingas priemones. *Žaidžia žaidimą „Stebuklingas maišelis“: liečia daiktus, ištraukia kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. *Žaidžia žaidimus: „Paragauk“, „Užsimerk“, „Pauostyk“, „Išgirsk“. * Bando įvairius garso išgavimo būdus: beldžia, tuksena ir kt. * Pasako, koks oras. *Kokia nors tvarka surenka, rūšiuoja, sudėlioja daiktus. * Mėgina žaisti slėpynių. * Padalina plastilino gabalą ir vėl sulipdo į vieną. * Išpilsto vandenį į mažus indus, po to vėl supila į didelį indą. * Noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Ketvirti-šešeri vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SKAITMENINIS SUMANUMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. **Esminis gebėjimas** Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Prižiūrimas įvairioms veikloms pasirenka ir derina bent dvi skaitmenines priemones ir informacijos šaltinius, saugiai dalinasi tuo, ką sukūrė. Sudaro, vykdo ir koreguoja paprastas komandų sekas programavimo aplinkose, vis geriau supranta, kaip valdomi robotai. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 13-14 psl.)	*Kartu su mokytoju išbando nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo galimybes. *Mokosi fotografuoti, piešti su interaktyviomis priemonėmis (planšetė, telefonas, išmanusis ekranas). *Pradeda naudoti informacines programėles surasti reikiamą informaciją. * Naudojasi išmaniuoju ekranu. * Dėlioja vaizdiniais, simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. * Pradeda suprasti kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką, jei nepavyksta-bando iš naujo. * Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus). *Žaisdamas, tyrinėdamas aplinką, naudojasi išmaniaisiais daiktais

		(žaislais, robotukais, telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando * Mokosi skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, žino virtualaus bendravimo taisykles ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju.
MATEMATINIS MĄSTYMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. **Esminis gebėjimas** Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Parašo skaitmenimis skaičius iki 10, randa ir pasako, kiek daiktų daugiau nei 5, kiek trūksta iki 10, sudeda, atima 7-ių ribose. Įsitraukia į diskusijas apie įvykius: įvyks, neįvyks, gali įvykti. Juda pagal įsidėmėtą planą, paaiškina ir pavaizduoja atgalinį kelią. Randa, kaip palyginti nežymiai besiskiriančius išmatuojamus dydžius. Dėlioja, konstruoja, komponuoja dvimačius ir trimačius objektus. Kuria ir tyrinėja sekas su pasikartojančiais elementais. Vartoja vis platesnį matematinį žodyną. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 12 psl.)	* Atlieka eksperimentus, matuoja, sveria, lygina daiktus. *Ieško grupės aplinkoje, gamtoje daiktų bei reiškinių panašumų ir skirtumų, juos skaičiuoja, matuoja, rūšiuoja, lygina, apibūdina. *Eksperimentuoja su figūromis (jas jungdami, skaidydami, dėliodami, vartydami, apšviesdami). *Pastebi daiktų seką eidami į darželį, kur nors važiuodami: kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan. * Darže, ant palangės sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. *Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. *Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. *Žaidžia žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz.: skaičiuojant iki 10 vaikai turi sustoti į ratą). *Eksperimentuojant supranta, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse.
PROBLEMŲ SPRENDIMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. **Esminis gebėjimas** Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai	Patinka sudėtingos užduotys, stengiasi jas įveikti pats ar su kitais vaikais, apmąsto galimus sprendimus, parenka tinkamiausią, stebi pasekmes ir, jeigu reikia, keičia veikimo būdus, padeda kitiems. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 25- 26 psl.)	*Tyrinėdami, bandydami pasirenka sau tinkamiausias priemones, komentuoja, kodėl jas pasirinko. *Taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę. * Kelia hipotezes. * Siūlo kelis problemų sprendimo būdus, pasirenka vieną. * Dalyvauja diskusijose: „Kaip galvoji, kodėl mums nepavyko...“, „Ką reikėtų daryti, kad... “. *Bando numatyti ir įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu elgsimės ...“. *Savarankiškai sprendžia problemines užduotis.

situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.		*Mokytojo padedami, ieško daiktų panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. * Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. * Tikslingai veikdami sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą patirtį spręsdami problemas. *Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti. *Atpažįsta problemą, ieško problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendina.
KŪRYBIŠKUMAS **Vertybinė nuostata** Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. **Esminis gebėjimas** Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Kelia klausimus apie kitų ir savo kūrybą, siekia įgyvendinti ir tobulinti kūrybinius sumanymus, mėgsta pasakoti apie savo kūrybą ir jos eigą. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 23 psl.)	*Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). Apžiūrinėdami iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. *Savo kūrybiniuose darbeliuose išradingai panaudoja gamtinę medžiagą. * Aplikuoja iš įvairių medžiagų: skirtingo popieriaus, audinio, gamtinės medžiagos ir kt. * Žaidžia žaidimus, kuriuose ugdoma fantazija (pvz.: įsivaizduokime, kad einame mišku). * Kuria dirbant porose, grupelėse. * Dalyvauja projektuose. * Tyrinėja, fantazuoja, spontaniškai išbando kūrybines idėjas. * Reflektuoja savo ir kitų kūrybines idėjas, pasirenka kūrybinius sprendimus ir juos pritaiko.
MOKĖJIMAS MOKYTIS **Vertybinė nuostata** Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. **Esminis gebėjimas** Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų	Drąsiai įsitraukia į iššūkio reikalaujančią veiklą, numato tikslą, priima sprendimus jam pasiekti, ieško informacijos ir priemonių, stebi veiklos procesą, jį koreguoja, dalinasi patirtimi ir rezultatais. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 28 psl.)	* Matydami, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, patys juos išbando. *Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdosi nuostatą tausoti daiktus. * Atranda naujus dydžių palyginimo būdus. *Per įvairias praktines veiklas

pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.		susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka vaikai tyrinėja ir modeliuoja situaciją, numato tyrinėjimo eigą, ieško tinkamų būdų ir priemonių, susipažįsta su veiklos taisyklėmis ir jų laikosi, aiškina priimamus sprendimus, pristato veiklos rezultatus. *Išbando STEAM veiklas, kuriose sprendimų priėmimo procesas grindžiamas samprotavimu, t. y. vaikų spėliojimu (hipotezių kėlimu), numatymu, analizavimu. *Reflektuoja savo atliktą veiklą ir jos rezultatą, pastangas, gebėjimus ir elgesį, dėl kurių jiems vis geriau sekasi atlikti užduotis; *Vaikai daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. *Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus.
TYRINĖJIMAS **Vertybinė nuostata** Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. **Esminis gebėjimas** Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Tikslingai tyrinėja įvairias aplinkas, objektus ir reiškinius pasitelkdamas skirtingus tyrinėjimo būdus. Radinius lygina, grupuoja, jais dalinasi su kitais. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) 24-25 psl.)	*Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. *Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). *Drauge su mokytoju aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. *Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko. * Tyrinėja daiktus, padėtus ant šviesos stalo. *Tirpina sniegą, užšaldo vandenį. *Stebi ir tyrinėja gamtos reiškinius, žymi kalendorių. *Išbando magnetą lauke, grupėje. *Atlieka bandymus. *Fiksuoja ilgalaikius pastebėjimus, pildo lenteles. *Palygina kelių rūšių svarstykles, su jomis sveria daiktus. *eksperimentų metu kelia klausimus, taiko įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones, aptaria rezultatus.

Ugdymosi kontekstai, pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai ir būdai
Ugdymo(si) kontekstai
Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi. Vaikai skatinami tyrinėti save, aplinką, reiškinius. Jie patys kelia klausimus, ieško atsakymų, grindžia sprendimus tyrinėjimais. Įrengtos edukacinės vidaus ir lauko erdvės, veikia STEAM tyrinėjimo laboratorija su įvairiomis medžiagomis ir priemonėmis.
Realių ir virtualių aplinkų. Vaikų skaitmeninis sumanumas ugdomas integruojant skaitmenines priemones. Technologijos naudojamos saikingai, siekiant išryškinti nematomus procesus, spręsti problemas, lavinti kūrybiškumą ir socialinę sąveiką.
Kūrybinių dialogų. Suteikiama laisvė kurti, improvizuoti, patirti kūrybinio proceso džiaugsmą. Estetiškai apgalvota aplinka skatina kūrybinių sprendimų įvairovę, alternatyvų ieškojimą, problemų sprendimą per kūrybą.
Universalaus dizaino mokymuisi. Vaikai gali rinktis skirtingus pažinimo ir veiklos būdus, mokytis savo tempu ir pagal savo galias. Kuriamos patirtinės veiklos, stiprinančios supratimą, savarankiškumą, mokymąsi vieniems iš kitų.
Žaismės. Provokuojamos situacijos, skatinančios žaidimus, eksperimentavimą, dalijimąsi patirtimis. Vertinami netikėti vaikų supratimo būdai, palaikomos jų teorijos apie pasaulį kaip tolesnio pažinimo pagrindas.
Mokytojo vaidmuo, strategijos ir metodai. Pedagogas yra vaikų mokymosi partneris, stebėtojas, provokatorius. Jis: stebi vaikų interesus ir gebėjimus, inicijuoja tyrinėjimus, užduoda atvirus klausimus, kuria aplinkas, žadinančias veiklumą, vaizduotę, įtraukia vaikus į ilgalaikius stebėjimus, kūrybines veiklas, mokosi kartu su vaikais, padeda ieškoti atsakymų.
Pagrindinės ugdymo(si) strategijos ir metodai: žaidimas (kūrybinis, su taisyklėmis, naratyvinis), patirtinis mokymasis, STEAM metodai, probleminių situacijų sprendimas, informacijos paieška naudojant IKT, kūrybiniai projektai, stebėjimas, refleksija, išvykos ir ekskursijos.
Ugdymo(si) būdai
tyrinėjimai STEAM laboratorijoje, eksperimentai, atradimai STEAM virtuvėlėje, kūrybiniai ir naratyviniai žaidimai, projektinės veiklos, išvykos (pvz.: į ROBO laboratoriją, netoliese esančius parkus, tėvų darbovietes, bendruomenės įstaigas).

Ugdymo (si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Ugdymo turinys 1-3 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Pirmi- treji vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo (si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
ESTETINIS SUVOKIMAS **Vertybinė nuostata.** Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. **Esminiai gebėjimai.** Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Su nuostaba reaguoja į žmones, gyvūnus ir garsus, mimikas, judesius ir daiktus. Atranda, medžioja, tyrinėja tai kas patinka, stebisi gamtos ir žmogaus sukurtais objektais ir reiškiniais. Emocingai reaguoja į savo ir kitų kūrybą, atranda kas jam gražu, bjauru, kas patinka ir kas nepatinka. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 17 psl.)	∗Varto knygeles bei komentuoja patikusias iliustracijas. ∗Džiaugiasi ir rodo suaugusiajam savo šventinę aprangą. ∗Lankosi Panevėžio lėlių vežimo teatre. ∗Stebi vyresnių vaikų koncertą salėje, pasakoja savo įspūdžius. ∗Intuityviai mėgdžioja tai, kas patinka. ∗Kartu su suaugusiuoju žaidžia ir išraiškingai rodo, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. ∗Išbando įvairias dailės medžiagas ir priemones.

MENINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata.** Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. **Esminiai gebėjimai.** Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	DAILĖ Emocingai reaguoja ir siekia ryškių, ryškių jam įdomių objektų. Išbando kokius pėdsakus palieka rašymo, piešimo ir lipdymo priemonės. Keverzoja skirtingomis rašymo ir piešimo priemonėmis, savo kalba palydi kūrybą, turi savo mėgstamas priemones. ŠOKIS Tyrinėja erdvę, išgirdęs muziką spontaniškai juda, mėgdžioja suaugusiojo judesius. Klausydamas muzikos atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje ir judėdamas, tyrinėja judesio kryptis, kuria judesius čia ir dabar, derina dviejų judesių seką. Atliepdamas muzikos nuotaiką tyrinėja savo ir kitų asmenines erdves, atranda naujus judesius, vienu metu judina kelias kūno dalis, atsimena ir kartoja trijų judesių kombinacijas, patinka šokti vienam ir su draugais. MUZIKA Patinka išgauti garsus balsu ir daiktais, gestais ir čiauškėjimu reaguoja į muziką, ritmiškai juda ir krato barškučius. Suklūsta ir reaguoja į muziką judesiais ir mušamaisiais instrumentais, žaidžia melodiniais ir ritminiais dariniais, pakartoja dainų fragmentus, spontaniškai kuria „arioso“ daineles. Tyrinėja balsą, muzikos instrumentus ir kitus garso šaltinius, vienas ir kartu su kitais vis ritmiškiau groja, juda ir dainuoja daineles, „arioso“ dainavimas įgauna struktūrą. Susikaupęs klausosi muzikos ir įvairiais būdais parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus.	*Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego, kreida – ant lentos, asfalto. *Piešia pieštukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele, štampuoja pirštuku, štampukais, daro plaštakos antspaudus. *Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus. *Žaidžia muzikinius žaidimus, išreiškia save judesiu (šoka kaip „kiškiukas“). * Imituoja judesiais įvairius personažus. *Žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, tekstą imituojant judesiais. *Mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus. *Pritaria muzikai plojimu, judesiais, instrumentais. *Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. *Groja barškučiais, būgneliais.

	TEATRAS Išreiškia nuotaikas ir poreikius, žaismingai tyrinėdamas savo kūno galimybes. Siekdamas emocinio poveikio, išbando ir pasirenka balso, kūno judesių ir mimikos raiškos priemones. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 18- 22 psl.)	*Žaidžia su lėlių teatro lėlėmis. *Persirengia įvairiais veikėjais: dedasi karūnas, apsiaustus, kepures. *Dalyvauja siužetiniuose muzikiniuose spektakliukuose.
GEBĖJIMAS ŽAISTI **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. **Esminiai gebėjimai**. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Atsiliepia į žaidinimus ir pats juos inicijuoja. Mėgdžioja suaugusįjį, eksperimentuoja su žaislais ir daiktais, inicijuoja bendrus žaidimus. Žaisdamas mokosi derinti savo veiksmus prie kitų. Kuria žaidimo erdvę, jungia kelis žaidimo veiksmus į vieną įvykį. Mėgina žaisti su draugu ir laikytis prisiimto vaidmens. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 26 psl.)	*Išmoksta pasirinkti arba patys susikurti erdves savo žaidimams * Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti su mokytoju paprastus žaidimus. Palaipsniui į juos įsitraukia daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiama žaidimo iniciatyvą patiems vaikams. *Erdvinė raiška lavėja vaikui spontaniškai žaidžiant su erdvinei vizualinei raiškai skirtomis priemonėmis ir medžiagomis.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

PASIEKIMŲ SRITIS	Ketvirti ir šešti vaikų gyvenimo metai:	Ugdymo (si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
ESTETINIS SUVOKIMAS **Vertybinė nuostata**. Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. **Esminiai gebėjimai.** Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Gėrisi aplinkos ir gamtos grožiu, rodo ir pasakoja, kas jam gražu. Jam patinka įvairūs kūriniai, gali apibūdinti kai kuriuos jų ypatumus. Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla, gėrisi kalba, gamta, geru elgesiu, darbais, turi savo nuomonę ir savitą skonį. Kurdamas nepaiso standartų, pasakoja apie vaizdinius, kylančius patiriant kūrinius, stebint aplinkos ir gamtos reiškinius. Siūlo kaip grąžinti, tobulinti aplinką, vertina kitų kūrybą. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 17-18 psl.)	*Dalyvauja lopšelio-darželio, miesto, respublikiniuose renginiuose. *Varto meno knygas, apžiūri meno kūrinius, aptaria. *Lankosi Panevėžio miesto dailės galerijoje; Galerijoje XX, Fotografijos galerijoje, Panevėžio kraštotyros muziejuje, Panevėžio B. V. Kutavičiaus muzikos mokykloje, Panevėžio muzikiniame teatre; Panevėžio lėlių vežimo teatre; Panevėžio teatre „Menas“. *Klausosi gyvai atliekamos muzikos. *Gėrisi savo ir kitų sukurtomis knygelėmis, vertina, pasako, kodėl gražu, kodėl patinka. *Dalinasi įspūdžiais, ką matė ateidamas į darželį, savaitgalio išvykose. *Vertina savo ir draugų kūrybinius darbelius. *Kartu su mokytoju atnaujina grupės aplinką, ją puošia, siūlo savo idėjas. *Dalyvauja kūrybiniuose konkursuose, projektuose, parodose.

		*Žaidimų metu vaidina muzikantus, šokėjus, dainininkus.
MENINĖ RAIŠKA **Vertybinė nuostata.** Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. **Esminiai gebėjimai.** Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	DAILĖ Noriai išbando skirtingas piešimo priemones, gali piešti storomis, plonomis ir kitokiomis linijomis, jau pavyksta nupiešti jam rūpimus dalykus. Numato ko jam prireiks kūrybiniam sumanymui įgyvendinti, kuria įvairiais būdais, grožisi kitų darbais. Kuria įvairius kūrybinius darbus įvairiomis dailės technikomis, jas pasirenka pagal sumanymą, gali papildyti ženklais, žodžiais ir kitomis detalėmis, aptaria savo ir kitų kūrybą. ŠOKIS Šokdamas išreiškia judėjimui būdingas savybes, patinka judėti įvairiai: šokinėti, šuoliuoti, šokti rateliu, judėti įsivaizduojama linija; kuria ir prisimena savo sukurtą trijų keturių judesių sekos šokį, laikosi šokio taisyklių, kalba apie savo ir kitų pasirodymus. Šokdamas atranda naujus judesius, judėjimo galimybes; generuoja idėjas, šoko sukamuosius ratelius; kuria ir šoka kompozicijas iš penkių šešių judesių , turi nuomonę apie pasirodymą. Šokdamas judesiu vaizduoja emocijas, veikėjų charakterius, šoka vis sudėtingesnius šokius ir ratelius, kuria temines šokio kompozicijas, grafiškai ar žodžiu perteikia šokio eigą. MUZIKA Skiria kalbėjimą nuo dainavimo, gana tiksliai intonuoja dainas; tyrinėja	*Piešia guašu, akvarele, pieštukais, vaškinėmis, kreidelėmis, anglimi ir kt. *Išbando grotažo techniką. *Eksperimentuoja maišydamas spalvas, rasdamas įvairius atspalvius. *Derina kelias dailės raiškos technikas viename kūrinyje. *Kuria vaizdus prie šviesos stalo. *Kuria mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius iš smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos. *Dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose. *Kuria, reiškia savo potyrius, įgūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis (pvz.: piešia gamtoje ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, laikraščio, šlapio popieriaus; piešia plunksna, pagaliuku, akmenuku, pirštu ir kt.). *Ornamentuoja, sistemingai kartoja elementus. *Piešia, tapo portretus, gamtos vaizdus, atvaizduoja patirtus įspūdžius ir kt. *Kuria ant netradicinių paviršių, pvz.: audinio, stiklo, senų batų ir kt. *Muziką išreiškia judesiu, šokdamas ratelius. *Kuria savo kelių judesių sekos šokį. *Šoka vienas, poroje, ratelyje. *Perteikia emocijas kūno judesiais, veido mimika. *Mėgdžioja gamtos garsus. *Eksperimentuoja išbandydamas įvairius garso išgavimo būdus (pvz.: gaminasi barškučius, į dėžutę įberiant kruopų). *Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. *Dainuoja ir ploja vardų ritmus, skanduotes, skaičiuotes. Kuria ritmus, melodijas ketureiliams balsu ar muzikos instrumentu. *Lankosi koncertuose. *Vaidina trumpas sceneles pagal įvairius siužetus. *Išbando lėlių, pirštų, šešėlių, stalo teatrą.

	įvairesnius garso išgavimo būdus, groja nustatytu pulsu, pakartoja ritmo ir melodinius darinius; dėmesingai klausosi muzikos, savo kūrybą fiksuoja grafiniais piešiniais. Gana taisyklingai atlieka vis daugiau dainų. Muzikuodamas, improvizuodamas ir kurdamas naudoja kontrastus, judesiu perteikia muzikos ypatumus. Pasakoja savo įspūdžius, vartoja kai kurias muzikos sąvokas, pasiūlo kaip mokykloje ir kitur panaudoti muziką. Tyrinėdamas lygina garsus, groja sudėtingesniais instrumentais; dainuoja sudėtingesnes dainas, kuria kelių muzikos elementų akompanimentus, žymi juos sutartiniais ženklais. Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, aptaria atliktą muziką, kūrinio paskirtį. TEATRAS Žaisdamas tyrinėja socialines situacijas, kuria vaidmenų dialogus, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, priemones. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose gali kurti dramatiškas situacijas, įvykius, atskleisdamas vaidmenį pasitelkia raiškos būdus ir priemones. Gali kurti pasirinktu simboliniu vaidmenų apibendrintus charakterius. Kartu su kitais spontaniškai kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“. Dalyvauja improvizacinio pobūdžio renginiuose. Dalinasi savo ir „teatrine patirtimi“. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 19 – 22 psl.)	*Kuria siužetą iš pasigamintų daiktų. *Vaidindamas sukuria savo istoriją. *Aktyviai dalyvauja lopšelio-darželio bei miesto renginiuose, koncertuose.
GEBĖJIMAS ŽAISTI **Vertybinė nuostata.** Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.	Žaisdamas su 1-2 draugais kuria režisūrinius ir vaidmenų žaidimus: turi mėgstamą vaidmenį, derina veiksmus, aptaria žaidimo eigą, sprendžia	*Įgudęs žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikas pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. *Prisiimdamas apibendrintus vaidmenis, vaikas kuria jam

Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	nesutarimus, kuria žaidimo erdvę. Mokosi žaisti ir tartis su 3-5 vaikais dėl žaidimo temos, eigos ir vaidmenų, sprendžia konfliktus. Gali žaisti menamose erdvėse su menamais objektais, kuria realius ir fantastinius įvykius ir personažus. Mokosi įsitraukti į kolektyvinius režisūrinius ir naratyvinius žaidimus. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse, lengvai jas pritaiko žaidimui. Gali dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, geba lankčiai kaitalioti vaidmenis. (Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas 26-27 psl.)	pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. *Žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus.

Ugdymosi kontekstai, pedagogo vaidmuo, ugdymo(si) strategijos ir būdai

Ugdymosi kontekstai:

- Universalaus dizaino mokymuisi: sudaromos galimybės rinktis veiklas, priemones, veikimo vietas, laiką, bendradarbiavimo ar individualaus darbo formą.
- Judrus patirtinis ugdymasis: aplinkos modeliuojamos taip, kad skatintų tyrinėjimą, eksperimentavimą, kūrybišką veiklą judesyje.
- Kūrybiniai dialogai: skatinama vaikų improvizacija, saviraiška, kūrybos procesų išgyvenimas, kūrinių pristatymas įvairiomis formomis.

Pedagogo vaidmuo:

- Veiklos koordinatorius, vaikų kūrybinių situacijų moderatorius, patarėjas ir draugas.
- Stebi vaikų kūrybinius polinkius, reflektuoja su vaikais jų idėjas.
- Skatina kūrybinį mąstymą, žaismingumą, simbolinę raišką.
- Sudaro sąlygas klausytis muzikos (gyvos ar įrašytos), ugdo muzikos klausymo ir reflektavimo įgūdžius.

Strategijos ir metodai:

- Veiklos grindžiamos patyrimu, improvizacija, kūrybine raiška.
- Skatinamas simbolinis mąstymas, emocijų raiška, meninės patirtys.
- Veiklos modeliuojamos pagal vaikų iniciatyvas ir interesus.

Ugdymo(si) būdai:

- Eksperimentavimas (su dailės ir netradicinėmis priemonėmis: smėliu, augalais, akmenimis, tekstilės medžiagomis).
- Tyrinėjimas (spalvų maišymas, objektų lyginimas, žaislų gamyba).
- Kūrybiniai žaidimai (vaidmenų, muzikiniai, naratyviniai).
- STEAM integracija kūryboje.
- Muzikos klausymas, garsų pamėgdžiojimas, ritmikos pratimai, refleksijos po koncertų, renginių.

V. VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Vaikų ugdymosi pažanga

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiko individualius ypatumus, pomėgius, pasiekimus ir sunkumus. Pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama informacija apie vaiko gebėjimus ir poreikius, kuri padeda tikslingai planuoti ugdymo(si) procesą.

Vertinimo būdai:

Formuojamasis vertinimas. Tai nuolatinis ugdymosi procese vykstantis abipusis atsakas – grįžtamasis ryšys tarp pedagogo, vaiko ir tėvų. Juo siekiama: rinkti ir interpretuoti informaciją apie vaiko mokymosi procesus ir rezultatus, naudoti šią informaciją veiklos planavimui, užtikrinti mokymo(si) kokybę, padėti vaikui suprasti savo pažangą ir siekti tobulėjimo.

Apibendrinamasis vertinimas. Tai vaiko ugdymosi rezultatų įvertinimas po tam tikro laikotarpio – pavyzdžiui, vienerių metų ar visos ugdymo programos (nuo 3 iki 6 metų) pabaigoje. Apibendrinamasis vertinimas apima: pasiekimus **aštuoniolikoje ugdymosi sričių**, pažangos dinamiką, ypatingus vaiko raidos gebėjimus, tobulintinas sritis.

Vertinimas vykdomas du kartus per metus – rudenį ir pavasarį, naudojantis „musudarzelis.lt“ platforma.

Vaiko pažangos stebėsena vykdoma etapais, o įrodymai apie pasiekimus kaupiami šiais metodais:

Stebėjimas. Pedagogas fiksuoja natūraliai vykstančius procesus, fotografuoja, daro garso ir vaizdo įrašus, nekeisdamas sąlygų.

Veiklos analizė. Vertinami vaiko piešiniai, projektai, kalba, žaidimų siužetai ir kiti kūrybiniai rezultatai.

Individualūs pokalbiai su tėvais (globėjais). Jie padeda suvienodinti tėvų ir pedagogų požiūrį į vaiko ugdymą(si), atpažinti problemas ir jas spręsti.

5 pav. pasiekimų vertinimo etapai

Vaiko ugdymosi pažangos stebėsenos ir vertinimo lentelė

Vertinimo tipas	Tikslas	Vykdymo laikas	Metodai	Rezultatų taikymas
Pirminis vaiko pažinimas	Išsiaiškinti tėvų lūkesčius, vaiko individualius ypatumus ir poreikius	Vaikui pradėjus lankyti įstaigą	Pokalbiai su tėvais (globėjais), anketos	Individualizuotas ugdymo(si) planavimas, santykių su vaiku kūrimas
Formuojamasis vertinimas	Stebėti pažangą, teikti grįžtamąjį ryšį, skatinti tobulėjimą	Nuolat viso ugdymo proceso metu	Stebėjimas, veiklos analizė, pokalbiai su vaikais ir tėvais	Ugdymo(si) kokybės užtikrinimas, veiklos koregavimas, vaiko motyvacija

Apibendrinamasis vertinimas	Įvertinti pasiekimus pagal įstaigos programą, nustatyti pažangą	2 kartus per metus (rudenį ir pavasarį)	Vertinimas „musudarzelis.lt“ platformoje pagal 18 ugdymosi sričių	Informacija tėvams, pedagogams, pagalbos specialistams, priešmokyklinio ugdymo planavimas
Įrodymų rinkimas	Surinkti pagrįstą informaciją apie vaiko gebėjimus ir pokyčius	Nuolat, viso ugdymo proceso metu	Stebėjimai, nuotraukos, vaizdo įrašai, vaikų darbai, žaidimų analizė, tėvų atsiliepimai	Tikslingas individualus darbas su vaiku, informacijos pagrindimas vertinimui

Vertinimo rezultatų taikymas

Sukaupta informacija naudojama: tikslingam ugdymo(si) planavimui, bendradarbiavimui su šeima, sklandžiam vaiko perėjimui į priešmokyklinio ugdymo etapą.

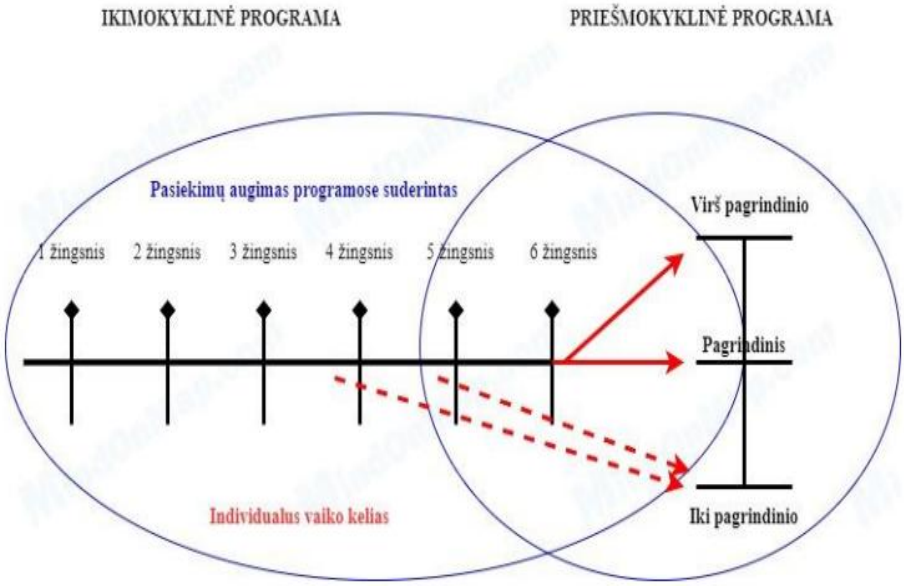

6 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų dermė ir tęstinumas (pagal Monkevičienę, 2024)

PRITARTA
Panevėžio miesto
savivaldybės
2025-06-10 Mero
potvarkiu Nr. M-409

SUDERINTA
Darbo tarybos
pirmininkė
Lina Bareikienė